BUGYN MOSQVADA AZƏRBAJÇAN INÇƏSƏNƏTI DEQADASЬ „KOROƢLU" ILƏ BAŞLANЬR

Ordenli əməkdar artist Bylbyl Koroƣlu rolunda

Xalq qəhrəmanlьƣьnь gɵstərməli

«Koroƣlu» operasь Azərbajçan musiqi qulturasьnьn ən bɵjyk ƣələbələrindəndir. Bu opera yzərində qompozitor uzun zaman calьşmьş-dьr. Bu əsərdə Azərbajçanьn ruh oxşajьçь musiqi folqloru Jevropa qompozitor texniqasь ilə ƣəribə bir surətdə birləşdirilmişdir. Bu, etnoqrafik primitiv dejil, geniş vys'ətli tam bir musiqi əsəridir. Bu əsər dərin melodijasь, qyvvətli musiqi dramatik xaraqteristiqalarь, obrazlarьn tamlьƣь, kytləvi səhnələrin gɵzəl işlənməsi ilə fərqlənir.

«Koroƣlu» quruluşunun prinsipi xalq ysjanlarьnь əks etdirən bu operanьn ɵz məzmunu yzərinə əsaslanmьşdьr. Burada Koroƣlunu xalq jaratmьşdьr, operada istiqamət veriçi qyvvə xalqьn ɵzydyr. Buna gɵrə də speqtaql xalq musiqi draması ruhunda qurulmalь idi ki, burada içtimai mementlər xysusilə qejd edilməli idi.

Speqtaqlda başlьça jer çanlь obraza-aqtjora verilmişdir. Bunun vasitəsilə və bunun jardьmь ilə əsərin bytyn idejasь acьlьr.

Kytləvi səhnələrə xysusi bir diqqət verilmişdir. Xalqьn zalьmlara qarşь nifrətini gɵstərən epizodlarda jyzlərçə adamlar iştirak edir. Biz sə'j edirik ki, burada təkçə plastik olaraq xalqьn hərəkatьnь verməklə birlikdə hər bir rolu ajrьlьxda detal olaraq dyşynək, bunun yzərində işləjək və bu speqtaqlda iştirak edən hər bir oqtjorun roluna tamamilə dyşynylmyş, mə'nalь bir hərəkət xətti verək.

Biz calьşmьşьq ki, əsl xalq qəhrəmanlarьnь onlarьn sevinçləri və kədərləri ilə gɵstərək, tamaşacьnь həjəçanlandьran və sevindirən, içtimai çəhətdən dolƣun optimistik bir pjesa gɵstərək.

Respubliqanьn əməkdar artisti
I. HIDAJƏTZADƏ

Xalq qəhrəmanьnьn obrazь

Yzejir Haçьbəjovun jeni operasьnda mən xalq qəhrəmanь Koroƣlunun rolunu ojnajьram.

Azəbajçan eposunun bu bɵjyk qəhrəmanьnьn gɵzəl cizgiləri artisti ilhamlandьrmaja bilməz. Əçəba bu cizgilər nədən ibarətdir? Hər şejdən əvvəl Koroƣlu bir qəhrəmandьr. O, tək başьna jaşajan, kytlələrlə əlaqəsi olmajan adam olmajьb joxsul kəndlilərin feodallara qarşь azadlьx mybarizəsinə başcьlьx edən əsl bir xalq qəhrəmanьdьr. Koroƣlu ɵz xalqь ilə dərindən və yzvi surətdə baƣlьdьr. Hec də təsadyfi dejil ki, o, ejni zamanda xalq aşьƣь, xalq myƣənnisidir. Onun simasьnda bɵjyk ehtiras, onunla birlikdə feodallar əlejhinə cьxьşda bulunan sevgilisi Nigara qarşь dərin və lirik məhəbbətlə birləşmişdir.

Bytyn opera bojunça Koroƣlu xalq qəhrəmanь olaraq olmazьn bir qyvvətlə bir xalq qəhrəmanь kimi cьxьşda bulunur. Bunu xysusilə 3-çy pərdədə Koroƣlunun feodallara ƣalib gəldiji və xalq kytlələrini mybarizəjə caƣьrdьƣь epizodda və dɵrdyncy pərdədə Koroƣlunun aşьx paltarьnda Həsənxanьn sarajьna gəlməsi epizodunda hiss etmək olar.

Qompozitor Haçьbəjov Azərbajçanьn zəngin musiqi folqlorundan sənətkarçasьna istifadə etmişdir. Biz artistlər bunu xysusilə hiss edirik.

Koroƣlu arijasь artistdən jalnьz voqal sənətkarlьx dejil, ejni zamanda gərgin dramatik ojun dəxi tələb edir.

Partija və hɵkumət Koroƣlu quruluşunda bizə geniş jardьm etmişlər.

Teatrьn bytyn qolleqtivi bu opera yzərində bir ilhamla işləmişdir.

Ordenli əməkdar artist
BYLBYL

XALQ QƏHRƏMANЬ KOROƢLU

KOROƢLUNUN MAHNЬLARЬNDAN

Uça-uça daƣ başьnda.
Jaz bir jana, qьş bir jana,
Titrəjir aƣzьm icində,
Dil bir jana, diş bir jana.

Nə edək, dəlilər, nə edək,
Baƣrьmьn başьnmь didək?
Ejvaza biz kɵmək gedək,
Dɵrd bir jana, beş bir jana.

Uça-uça daƣ başьnda
Jel kimi əsdijin varmь?
Onbeş-ijirmi altьjnan
Bir ordu basdьƣьn varmь?

Myxənnət ɵzyn ɵjəndə,
Bənəfşə bojnun əjəndə,

Tərlan ovuna sar gəlir.
Gen dynja mənə dar gəlir,
Gɵrdyn ki, dyşmən gur gəlir,
Qov bir jana, qac bir jana.

Jox Koroƣlunun əlaçь.
Alьn paşadan xəraçь,
Işlədin misri qьlьçь
Baş bir jana, leş bir jana.

Şeşpər qalxana dəjəndə,
Jəhərə...., varmь?

Koroƣlu kecib çanьnnan
Myxənnət etməz janьnnan,
Ovuçnan dyşmən qanьnnan,
Doldurub icdijin varmь?

Deqorasija və qostjumlar

«Koroƣlu»—qəhrəmanlьx operasьdьr. Yzejir Haçьbəjov bu əsərində xalqьn zylmykar-feodallara qarşь qəhrəman mybarizəsi səhifələrini çanlandьrmьşdьr. «Koroƣlu» yzərində işləməjə başlajarkən biz bu qəhrəmanlьƣьn bədii ifadəsini tapmaƣa sə'j etdik. Operanьn musiqisi Azərbajçan musiqi folqloru yzərində əsaslandьƣь kimi bu speqtaqlьn səhnə quruluşu da bizim xalq ustalarьmьzьn gɵzəl təsviri sənəti yzərinə əsaslanmьşdьr.

Bundan əlavə biz XVI-XVII əsr Azərbajçanьn tarixi və etnoƣrafik mə'lumatьndan və bu dɵvryn arxiteqtura abidələri materiallarьndan istifadə etməji zəruri hesab etdik.

Operanьn qəhrəmanlьxla başlamasь bizi məçbur etdi ki, bu operanьn səhnə quruluşunu realistik, çiddi və sadə verək.

Operada iki lager gɵstərilmişdir. Bir tərəfdən: ɵz səadətini kəndlilərin istismarь yzərində quran feodallarьn təntənəli və zəngin həjatьnьn təsviri, o biri çəhətdən isə xalqьn və onun dɵjyscylərinin həjatьdьr.

Birinçi pərdədə feodal istehkamlarь və kəndin ətrafь gɵstərilmişdir. Ycyncy pərdədə Koroƣlunun jyksək, fəth edilməz məşhur qəl'əsi, ikinçi və dɵrdyncy pərdədə feodallarьn həjat və məişəti, beşinçi pərdədə isə şəhər mejdanь gɵstərilir.

Birinçi və ycyncy pərdələrdə biz Koroƣlunun zylmykarlara zərbə endirdiji Çənlibelin sərt təbiətini gɵstərmişik. Ikinçi və dɵrdyncy pərdələrdə isə feodal istehkamlarьnьn arxiteqturasь və quruluşu haqqьnda tamaşacьja myəjən təsəvvyrlər verilir.

Speqtaqlda iştirak edən adamlarьn qostjumlarьnьn eskizi də epoxanьn əsl məişətinə maqsimal dərəçədə ujƣun olmaq prinsipi ilə verilmişdir.

Rəssamlar: Ordenli R. Mystafajev və Xalьqov.

Qnariq Ƣriƣorjan Nigar rolunda

„KOROƢLU"-NUN BIRINÇI MƏŞQI

Aprelin 1-də Ymum Ittifaq Inçəsənət işləri qomitetinin, Mosqvanьn musiqi içtimaijətinin iştirakь ilə «Koroƣlu» operasьnьn məşqi-baxьşь başlanmьşdьr.

Aprelin 5-də deqada «Koroƣlu» operasь ilə başlanaçaqdьr. Bytyn tamaşalar Bɵjyk teatrьn filialьnda gɵstəriləçəkdir. Aprelin 13-də «Koroƣlu» operasь ycyncy dəfə olaraq Bɵjyk aqademik teatrda gɵstəriləçəkdir.

Mosqvanьn içtimaijəti Azərbajçan inçəsənət deqadasь ilə cox maraqlanьr. Mərkəzi mətbuat, həmcinin Mosqva mətbuatь deqadada iştirak edənlərin gəlməsinə və deqadaja hazьrlьƣa dajir coxlu material dərç edirlər.

«Pravda», «Izvestija» və başqa ƣəzetlər hər gyn deqadaja dajir məqalələr buraxьrlar. Martьn 30-da «Radio ilə son xəbərlər» redaqsijasь, SSRI Baş Sovetinin deputatь qompozitor Yzejir Haçьbəjov joldaşьn nitqini radio ilə bytyn Sovet Ittifaqьna transljasija etmişdir. Haçьbəjov joldaş nitqində deqadanьn iştirakcьlarь adьndan partija və hɵkumətə, bɵjyk Stalinə salam jetirdi.

Bugyn Mosqvada radio ilə deqadaja həsr edilmiş myfəssəl mə'lumat verilmişdir. Tamaşalar ycyn biletlərin hələ martьn 22-də tamamilə satьlьb qurtarmasь Mosqva içtimaijətinin deqada ilə nə dərəçə maraqlandьƣьnь ajdьn gɵstərir.

Azərbajçan inçəsənəti deqadasьna tamaşa etmək ycyn Ermənistanьn musiqi xadimlərindən ibarət 10 nəfərlik deleƣasija gəlmişdir. Başqa myttəfiq respubliqalardan da deleƣasijalarьn gələçəji gɵzlənilir.

«KOROƢLU» OPERASЬNЬN TIPAZLARЬNDAN BIR NECƏSI

„KOROƢLU" DASTANЬ

Xalq tərəfindən sevilməsi və xalq arasьnda cox populjar olmasь e'tibarilə «Koroƣlu» dastanь Azərbajçan xalq eposu icərisində xysusi bir jer tutur.

Bu bɵjyk qəhrəmanlьx eposunda təsvir olunan hadisələrə əsaslanaraq «Koroƣlu»nu XVI əsrin axьrlarьna, XVIII əsrin əvvəllərinə ajid bir xalq jaradьçьlьƣь məhsulu hesab etmək olar.

Bu əsrlər Azərbajçan xalqьnьn tarixində bir tərəfdən jerli bəjlərin, mylkədarlarьn azƣьnlьƣь, o biri tərəfdən isə Iran şahlarьnьn və Tyrkijə paşalarьnьn hyçumu və təçavyzy ilə məşhurdur. Zəngin və gɵzəl ɵlkə şah və soltan qoşunlarь atlarьnьn ajaxlarь altьnda məhv olub gedirdi.

Daƣьlmьş və xarabazara cevrilmiş şəhərlərin və kəndlərin əhalisi qacьb dərələrdə və daƣlarda gizlənirdilər. Azərbajçan xalqь ɵz azadlьƣь ycyn mybarizə aparьrdь. Bir tərəfdən jerli istismarcьlara, daxili dyşmənlərə, o biri tərəfdən isə hyçum edən xariçi dyşmənlərə qarşь protestlər və ysjanlar qaldьrьrdьlar.

Xalqьn bu mybarizəsi onun jaradьçьlьƣьnda ɵz ini'kasьnь tapmьşdьr. Bir cox əfsanələrdə, naƣьllarda və dastanlarda xalqьn, zalimlərə və tiranlara qarşь dərin ƣəzəbi və nifrəti ifadə olunmuşdur. Azərbajçan xalq dastanlarьnda xalq azadlьƣьnьn dyşmənlərinə qarşь nifrət və ƣəzəb hissilə birlikdə xalqьn qəhrəmanlьƣь, azadpərvərliji, çəsarəti, dostlux və sevgidəki vəfadarlьƣь və sədaqəti əks olunmuşdur.

Xalq dastanlarьnьn coxusunda geniş xalq təbəqələrinin arzu və istəkləri, ymid və həsrətləri, xəjal və ideallarь ifadə olunmuşdur. Məşhur «Koroƣlu» dastanь da belə zəngin dolƣun xalq əsərlərindən biridir.

Mə'lum olduƣu kimi bu dastanьn qəhrəmanь Rovşən joxsul bir mehtərin oƣludur. Jaxşьlьx başa dyşməjən xan bu mehtərin hər iki gɵzyny cьxardьqdan sonra o, zahirən qijmətsiz gɵrynən Qьratla Dyratь gənç Rovşənə verir. Rovşən atasьnьn intiqamьnь xanlardan və paşalardan alaçaƣьna and icir və bugyndən xalq icində Koroƣlu adilə məşhur olur. Feodallarьn zylmyndən təngə gəlmiş xalq Koroƣlunun başьna jьƣьşьr.

Koroƣlu azadlьƣь sevir, kələlijə nifrət edir.

Koroƣlu həqiqət pəhləvanь və məzlumlar kɵməkcisidir.

Xalq interesləri uƣrunda mybarizə aparan Koroƣlunun obrazьnda Azərbajan xalqьnьn ən jaxşь xasijətləri təçəssym etdirilmişdir: mərdanəlik, qəhrəmanlьx, zalьmlara qarşь nifrət, azadlьx sevgisi, hazьrçavablьx, mydriklik və şairlik, sənətkarlьx Koroƣlunun əsas xasijətləridir.

Azərbajçan xalqь Koroƣlunun atьnь da bɵjyk bir məhəbbətlə təsvir etmişdir. At, sahibinə lajiqdir. Qьratьn dьrnaxlarь altьnda daƣlar və təpələr dyzlənir. O, ucurumlarьn və dərələrin yzərindən bir quş kimi ucub kecir.

Belə qyvvət, çəsarət və ijidlik sahibi olan Koroƣlu ejni zamanda sadə, təvazɵ'kar, şəfqətli, həssas və diqqətlidir. Dəlilərinin janьnda ,o, ɵzyny ɵjməjir. Əksinə olaraq o, həmişə ɵz dostlarь ilə birlikdə olduqda ɵzyny daha qyvvətli hesab edir. Bə'zən xalq qolleqtivin sɵzyndən cьxdьqda, onun haqlь gɵstərişlərinə e'tina etməkdə myvəffəqijətsizlijə dyşyr.

Bɵjyk pəhləvanьn təbiətində dərin bir saflьx və təbiilik vardьr. Myvəffəqijətsizlijə uƣradьqda, istədijini edə bilmədikdə, xəjanət nəticəsində aldandьƣьnь gɵrdykdə o, viçdan əzabь cəkir, uşax kimi yzyqujlu dyşyb gynlərlə hərəkətsiz qalьr. Koroƣlu dostun qədrini bilir, ən jaxşь dostlarь olan Nigarьn, Ejvazьn, dəmirci Əhmədin, Bala Əhmədin dyşmən əlindən xilas edilməsi ycyn bytyn qyvvətini sərf edir.

Dostluƣa, sədaqətə, vəfaja dastanda bɵjyk bir jer verilmişdir. Dəmircioƣlu, Bala Əhməd və Ejvaz əsir dyşmyşlər, bir necə dəqiqə sonra çəllad onlarьn bojnunu vuraçaq, Dəmircioƣlu Paşaja jalvarьr ki, bizim ikimizi ɵldyr, ançax Ejvazь ɵldyrmə, o, Koroƣlunun saƣ qoludur.

Koroƣlu əməkci xalqьn dostudur. O, xanlarla, paşalarla, taçirlərlə mybarizə aparьr, əməkci xalqьn interesləriнə xidmət edir. Fyrsət dyşdykdə o, ɵz dəlilərilə birlikdə kəndlilərin təsərryfatьna, əkin işlərinə kɵmək edir.

Koroƣlu bɵjyk bir pəhləvan olduƣu kimi, jaxşь bir aşьxdьr da. O, ɵz qьlьnçь, şeşpərilə dyşmənə ƣələbə caldьƣь kimi, ɵz sazь ilə də dəlilərində dyşmənə qarşь nifrət, dɵjyş və ƣalibijət həvəsi ojadьr.

Koroƣlu bəjlərə, paşalara qarşь hyçuma başlarkən ɵz dəlilərinə belə myraçiət edir:

Dolun at belinə, qoc dəlilərim,
Xodkarь taxtьndan endirək, hojdu!
Talajaq mylkyny, alaq malьnь,
Evini başьna endirək, hojdu!

Koroƣlunun sɵzlərində elə bir bədii və agitasijon qyvvət vardьr ki, o, ən jorƣun və açiz adamlara belə qyvvət və çəsarət verər. Bɵjyk qəhrəmanlьx hissi, ƣalibijətə və xalq qyvvətinə e'timad dastanьn ən jaxşь çəhətidir. Koroƣlu varlьlarьn, bəj, paşa və soltanlarьn başьnьn bəlasьdьr:

Gər girişsəm cal - ha - cala,
Quş qorxudan qanat sala,
Cəkib ucurdaram qala,
Bəj, paşa, soltan başьna.

Baxьn, kin, ƣəzəb və intiqam alovu ilə janan Koroƣlu Alьpaşaja hansь sɵzlərlə myraçiət edir:

Qojmam qala, Alьpaşa,
Səndə bu daƣь, bu daƣь,
Cəkdin cal-carpaz sinəmə
Sən də bu daƣь, bu daƣь...

Həmcinin bɵjyklyjy və variantlarьnьn coxluƣu e'tibarilə də «Koroƣlu» dastanь Azərbajçan qəhrəmanlьx eposu icərisində xysusi bir jer tutur. Bizə hələ indijə qədər bu məşhur dəstanьn onbir qolu mə'lumdur. «Koroƣlu» ançax Azərbajçan xalqь arasьnda dejil, ɵzbək, Qrьm, erməni və gyrçy xalqlarь arasьnda da məşhurdur, dastanьn bu xalqlarьn dillərində ajrь-ajrь variantlarь vardьr.

«Koroƣlu» dastanь xalq arasьnda o qədər geniş jajьlmьşdьr ki, sevimli xalq qəhrəmanьnьn həjatьnьn bə'zi epizodlarь məsəl və atalar sɵzləri kimi aƣьzdan-aƣьza sɵjlənməkdədir. «Koroƣludan sonra coxlarь ɵz atalarьnьn gɵzlərini cьxardьrlar ki, onlara da Koroƣlu desinlər, amma onlara Koroƣlu demədilər, kor kişinin oƣlu dedilər», «cynki oldun dəjirmançь caƣьr gəlsin dən Koroƣlu».

«Koroƣlu» dastanьnьn formasь, ritmiqasь tamamilə məzmununa ujƣundur. Hər sətrində xalqьn azadlьx həvəsini, zylmə qarşь nifrət və ƣəzəbini ifadə edən bu dastan olduqça dinamikdir. Qəhrəmanlarьn həjatь dɵjyşlərdə, jyryşlərdə, minbir maçəra icərisində kecir.

Azərbajaçan xalqьnьn jyksək arzu və xəjallarьnь bɵjyk bir sənətkarlьxla, sadə xalq dililə ifadə edən bu mahnьlar uzun illərdən bəri jaşajaraq ɵz tərbijəvi və poetik əhəmijətlərini nə inki itirmişlər, bəlkə qat-qat artьrmьşlar. Koroƣlunun xalqьmьzda çəsarət, ijidlik, dyşmənə qarşь nifrət, vətənə qarşь məhəbbət ojadan mahnьlarь bugyn hər zamankьndan daha dərin bir sevgi ilə oxunur. Koroƣlunun təmiz, səmimi, ruhlandьrьçь mahnьlarь xalqьmьzda, alcax xalq dyşmənlərinə, vətən xajinlərinə, xalq azadlьƣьnь boƣmaq istəjənlərə qarşь nifrət və ƣəzəbi daha da artьrьr.

Bu zəngin və tə'sirli eposun bir variantь əsasьnda jaradьlmьş «Koroƣlu» operasь Yzejir Haçьbəjovun xalq jaradьçьlьƣьna daha cox əsaslanan qyvvətli əsərlərindəndir.

M. ARIF